

העזרה מהסוגיא

סנהדרין ח. – ט:

פרשת ויגש ה'תשפ"ה

דף ה - ט

◆ דיני זימון לדין:

- באופן ששליח בית דין אמר לאדם ששלשת הדיינים הזמינו אותו לדין - האדם חייב לבוא לדין ובאופן שלא בא מנדים אותו.
- באופן ששליח בית דין אמר לאדם שדיין אחד הזמין אותו לדין:
 - באופן שהזמין את האדם ביום שני וחמישי שבית דין קבועים לדון בהם - האדם חייב לבוא לדין ובאופן שלא בא מנדים אותו.
 - באופן שהזמין את האדם בשאר הימים שאין בית דין קבועים לדון בהם - האדם לא חייב לבוא לדין ולכן באופן שלא בא לא מנדים אותו.

◆ דין יחיד מומחה בדיני קנסות - לא יכול לדון.

◆ דיני מוציא שם רע:

- האם יש חיוב מיתה או חיוב ממון:
 - באופן שהבעל טוען טענת פתח פתוח ואינו מביא עדים:
 - לפי הצד שכתובה דאורייתא - האשה אינה מפסידה את הכתובה ואינה נהרגת.
 - לפי הצד שכתובה דרבנן - האשה מפסידה את הכתובה ואינה נהרגת.
 - באופן שהבעל הביא עדים שהאשה זינתה באירוסין:
 - באופן שעדי הבעל לא הוזמו - האשה מפסידה את הכתובה ונהרגת.
 - באופן שעדי הבעל הוזמו:
- באופן שהכתובה שייכת לאשה - עדי הבעל חייבים מיתה ואינם משלמים ממון לאשה, והבעל צריך לשלם לאשה מאה כסף.
- באופן שהכתובה שייכת לאב - עדי הבעל חייבים מיתה ומשלמים ממון לאשה, והבעל צריך לשלם לאשה מאה כסף^א.

⌘ הערות ⌘

א הגמ' מבארת שבאופן שהכתובה שייכת לאשה והעדים התחייבו מיתה מחמת האשה שזממו להורגה וכן ממון מחמת האשה שזממו להפסידה את הכתובה, העדים חייבים מיתה ואינם חייבים ממון משום ש'קים ליה בדרכה מיניה' אבל באופן שהכתובה שייכת לאב והעדים התחייבו מיתה מחמת האשה שזממו

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

- באופן שעדי הבעל הוזמו ולאחר מכן הגיעו עדים והזימו את המזימים - האשה מפסידה את הכתובה ונהרגת, והעדים המזימים חייבים מיתה וצריכים לשלם לבעל מאה כסף².
- דין מוציא שם רע בשלשה או בעשרים ושלשה:
 - לרש"י:
 - באופן שהבעל טען טענת פתח פתוח ולא הביא עדים:
 - לרבא - בפני בית דין.
 - לעולא:
 - לרבי מאיר - בפני בית דין.
 - לרבנן - בפני סנהדרין קטנה, משום שיש חשש שעל ידי שהבעל הגיע לבית דין יצא קול ויבואו עדים שהאשה זינתה ויהיה נידון של דיני נפשות.
 - לאביי - אפשר לומר שדנים בפני בית דין, ואפשר לומר שדנים בפני סנהדרין קטנה משום שיש חשש שעל ידי שהבעל הגיע לבית דין יצא קול ויבואו עדים שהאשה זינתה ויהיה נידון של דיני נפשות.
 - באופן שהבעל טען טענת פתח פתוח והביא עדים:
 - באופן שהעדים אומרים שהאשה חייבת מיתה - בפני סנהדרין קטנה.
 - באופן שהעדים אומרים שהאשה אינה חייבת מיתה (כגון שלא התרו בה) והנידון הוא על ממון - בפני בית דין³.
 - באופן שהבעל טען טענת פתח פתוח ואמר שיש לו עדים והתכנסו הסנהדרין קטנה ובסוף הבעל לא מצא עדים ולכן התפזרו הדיינים והבעל אומר שידונו על חיוב הכתובה של האשה:
 - לרבא:
 - לרבי מאיר - בפני בית דין.
 - לרבנן - בפני סנהדרין קטנה משום שחוששים לכבודן של הראשונים.
 - לאביי - אפשר לומר שדנים בפני בית דין, ואפשר לומר שדנים בפני סנהדרין קטנה משום שחוששים לכבודם של הראשונים.
 - באופן שהבעל טען טענת פתח פתוח והביא עדים ולאחר מכן הזימו את עדי הבעל והאב תובע מהבעל מאה כסף - בפני בית דין⁴.
- לתוס':
 - באופן שהבעל טען טענת פתח פתוח ולא הביא עדים - בשלשה.
 - באופן שהבעל טען טענת פתח פתוח והביא עדים:
 - באופן שהעדים אומרים שהאשה חייבת מיתה - בפני סנהדרין קטנה.
 - באופן שהעדים אומרים שהאשה אינה חייבת מיתה (כגון שלא התרו בה) והנידון הוא על ממון - בפני בית דין.
 - באופן שהבעל טען טענת פתח פתוח והביא עדים ולאחר מכן העדים הוכחו או הוזמו:
 - לעולא:
 - באופן שהעדים הוכחו והאב תובע מהבעל מאה כסף:

﴿ הערות ﴾

להורגה וממון מחמת האב שזממו להפסידו את הכתובה, העדים חייבים מיתה וממון ואין לעדים פטור של 'קים ליה בדרכה מינה' משום שנחשב 'ממון לזה ונפשות לזה'.

ב הגמ' מבארת שבאופן זה העדים שהוזמו התחייבו מיתה מחמת העדים שרצו להזים אותם ולהורגם, וכן התחייבו ממון לבעל שזממו לחייבו מאה כסף, ולכן העדים חייבים מיתה וממון ואין פטור של 'קים ליה בדרכה מינה' משום שנחשב 'ממון לזה ונפשות לזה'.

ג רש"י מבאר שבאופן זה שרואים שהבעל סמך על העדים הללו והם אומרים שהאשה אינה חייבת מיתה לא חוששים שיבואו עדים נוספים ויאמרו שהאשה חייבת מיתה.

ד רש"י מבאר שבאופן זה שרואים שהבעל סמך על העדים הללו והם הוזמו לא חוששים שעל ידי שהבעל הגיע לבית דין יצא קול ויבואו עדים שהאשה זינתה ויהיה נידון של דיני נפשות, משום שהבעל ולא חוששים שיש עדים נוספים.

תוס' מבארים שלפי רש"י באופן זה למרות שבתחילה כאשר הבעל טען פתח פתוח והביא עדים דנו את הדין בפני עשרים שלשה מ"מ לאחר שהוזמו העדים והאב תובע מהבעל מאה כסף דנים בפני בית דין ואין בכך חסרון של 'כבודם של הראשונים' משום שהדין הראשון הבעל תבע והדין השני האב תובע, אמנם תוס' חולקים על רש"י וסוברים שגם באופן זה שייך הטעם של כבודם של הראשונים וצריך לדון בפני סנהדרין קטנה.

- באופן שהעדים אמרו שהאשה חייבת מיתה:
 - לרבי מאיר - בפני בית דין.
 - לרבנן - בפני סנהדרין קטנה, משום שאם ידונו בשלשה יש חשש שלאחר מכן יבואו עדים נוספים שהאשה זינתה ויצטרכו לדון בפני סנהדרין ויצא לעז שהראשונים לא יודעים לדון.
- באופן שהעדים אמרו שהאשה לא חייבת מיתה (כגון שלא התרו בה) - בפני בית דין.
- באופן שהעדים הוזמו:
 - באופן שהאב תובע מיתה לעדי הבעל - בפני סנהדרין קטנה.
 - באופן שהאב אינו תובע מיתה לעדי הבעל אלא תובע מאה כסף מהבעל:
 - באופן שעדי הבעל חייבים מיתה:
 - לרבי מאיר - בפני בית דין.
 - לרבנן - בפני סנהדרין קטנה, משום שאם ידונו בשלשה יש חשש שלאחר מכן שיבואו לדון על החיוב מיתה של עדי הבעל ויצטרכו לדון בפני סנהדרין יצא לעז שהראשונים לא יודעים לדון.
 - באופן שעדי הבעל לא חייבים מיתה (כגון שהזימו אותם קודם גמור דין) - בפני בית דין¹.
- לרבא:
 - באופן שהעדים הוכחשו והאב תובע מהבעל מאה כסף - בפני בית דין.
 - באופן שהעדים הוזמו:
 - באופן שהאב תובע מיתה לעדי הבעל - בפני סנהדרין קטנה.
 - באופן שהאב אינו תובע מיתה לעדי הבעל אלא תובע מאה כסף מהבעל:
 - לרבי מאיר - בפני בית דין.
 - לרבנן - בפני סנהדרין קטנה משום שחוששים לכבודם של הראשונים שהרי בתחילה כאשר הבעל טען טענת פתח פתוח והביא עדים דנו בפני סנהדרין קטנה.
 - באופן שהבעל תבע מיתה לעדי הבעל והתכנסו הסנהדרין קטנה ולאחר מכן הסנהדרין התפזרו מחמת אונס ונשאר שלשה דיינים והבעל אומר שרוצה לתבוע כעת מאה כסף מהבעל:
 - לרבי מאיר - בפני בית דין.
 - לרבנן - בפני סנהדרין קטנה, משום שחוששים לכבודם של הראשונים שהרי בתחילה התאספו הסנהדרין לדון.
 - לאב"י - סובר כדעת עולא שרבנן חוששים ללעז, וכן סובר שאפשר לומר שרבנן חוששים לכבודם של הראשונים כדעת רבא ואפשר לומר שרבנן אינם חוששים לכבודם של הראשונים.

◆ דיני התראה באדם שעובר עבירה שיש עליה חיוב מיתה:

- במי צריך להתרות:
 - 'חבר' - לת"ק צריך התראה לרבי יוסי ברבי יהודה אינו צריך התראה משום שהוא מועד ומותר¹.
 - שאר האנשים - צריכים התראה.
- מי צריך להתרות:
 - באופן שהעדים התרו בו - נחשב התראה.
 - באופן שאדם אחר התרה בו - לת"ק נחשב התראה לרבי יוסי לא נחשב התראה.
- דיני ההתראה:
 - באופן שהתרו בו שחייב מיתה ואמרו איזה מיתה חייב - נחשב התראה.

⊕ הערות ⊕

- ה תוס' מבארים שבאופן זה שהעדים שהבעל הוזמו רואים שהבעל מחפש עדים שקרנים ולכן לא חוששים שיבואו עדים אחרים ויעידו שהאשה זינתה, אבל באופן שהעדים הוכחשו ואין ראיה שהבעל מחפש עדים שקרנים עולא סובר שלפי רבנן חוששים שיבואו עדים אחרים.
- 1 תוס' מביאים שבדברי הגמ' [מא א] מבואר שאשה חברה שזינתה ולא התרו בה חייבת מיתה נאמר רק באופן שהעדים העידו שהבעל בעל וחזר ובעל, אבל באופן שהעידו שהבעל בעל פעם אחת אינה חייבת מיתה משום שהעדים יכולים לומר שלא התכוונו לחייבה מיתה אלא לאוסרה על בעלה ולכן באופן שהוזמו אינם חייבים מיתה ובאופן שהעדים אינם חייבים מיתה נחשב 'עדות שאי אתה יכול להזימה' וגם האשה אינה חייבת מיתה.

- באופן שהתרו בו שחייב מיתה ולא אמרו איזה מיתה חייב - לת"ק נחשב התראה לרבי יהודה לא נחשב התראה.
- באופן שלא התרו בו שחייב מיתה אלא שחייב מלקות:
 - לפי הצד ש'לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין לוקין עליו' - חייב מלקות.
 - לפי הצד ש'לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו' - אינו חייב מלקות.

◆ **דין שלשה עדים שהעידו ולאחר מכן הוזמו:**

- באופן ששלשת העדים העידו בתוך כדי דיבור:
 - באופן שהוזמו שני עדים:
 - לרבי שמעון - אינם נהרגים.
 - לרבי עקיבא - לרש"י אינם נהרגים לתוס' אפשר לומר שנהרגים^ז.
 - באופן שהוזמו שלשת העדים - כולם נהרגים^ח.
- באופן ששני העדים העידו בתוך כדי דיבור והעד השלישי העיד לאחר כדי דיבור - העד השלישי אינו מצטרף ולכן שני העדים שהעידו יחד נהרגים והעד השלישי פטור^ט.

◆ **דין נמצא אחד מהם קרוב או פסול:**

- האם העדות בטלה:
 - בדיני נפשות - עדותן בטלה.
 - בדיני ממונות - לרבי יוסי עדותן קיימת, לרבי עדותן בטלה^י.
- צורת הצירוף:
 - לרש"י ורשב"ם [ב"ב ק"ג ב]:
 - באופן שהעד הפסול התרה או שאומר שבשעת הראיה התכוון להעיד - מצטרפים.
 - באופן שהעד הפסול לא התרה ואומר שבשעת הראיה לא התכוון להעיד:
 - לרבי יוסי - מצטרפים.
 - לרבי - אינם מצטרפים.
 - לתוס':
 - באופן שהעד העיד בבית דין:
 - באופן העד הפסול התרה - מצטרפים.
 - באופן שהעד הפסול לא התרה:
 - באופן שהעד הפסול אומר שבשעת הראיה התכוון להעיד:
 - לרבי יוסי - לא מצטרפים.
 - לרבי - מצטרפים.

✽ **הערות** ✽

ז המשנה מבארת שהמקור של רבי שמעון שבאופן שהעידו שלש עדים והוזמו שני העדים כל העדים אינם נהרגים דכתיב 'על פי שנים עדים או שלש עדים' ודורשים היקש שכמו ששני עדים אינם נהרגים עד שיזימו את שלשת העדים, ורש"י מבאר שרבי עקיבא סובר כדעת רבי שמעון שבאופן שהעידו שלש עדים והוזמו שני עדים כל העדים אינם נהרגים אלא שרבי עקיבא סובר שדין זה פשוט ולכן רבי עקיבא לומד מההיקש בין שני עדים לשלשה עדים דין אחר, אמנם תוס' מבארים שאפשר לומר שרבי עקיבא חולק על רבי שמעון וסובר שבאופן שהעידו שלש עדים והוזמו שני עדים שני העדים שהוזמו נהרגים.

ח המשנה מבארת שרבי עקיבא סובר שהמקור של דין זה דכתיב 'על פי שנים עדים או שלש עדים' ודורשים היקש שכמו ששני עדים שהוזמו שני העדים חייבים מיתה כך שלשה עדים שהוזמו שלשת העדים חייבים מיתה.

ט תוס' מבארים שלענין עדים זוממים העדים מצטרפים רק באופן שהעידו בתוך כדי דיבור משום שאי אפשר לצרף את העדים בראיית העדות ובכונה להעיד משום שלא ראו את המעשה אלא זממו את המעשה, אבל לענין קרוב או פסול גם באופן שלא העידו בתוך כדי דיבור אפשר לצרף את העדים על ידי ראיית העדות וכונה להעיד וכפי שיתבאר להלן [בסמוך].

י המשנה מבארת שהמקור שבאופן שאחד מהעדים נמצא קרוב או פסול כל העדות בטלה, דכתיב 'על פי שנים עדים או שלשה עדים' ודורשים היקש בין שני עדים לשלשה עדים כמו שבשני עדים נמצא אחד מהם קרוב או פסול העדות בטלה, כך שלשה עדים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול העדות בטלה, ורבי סובר שדין זה נאמר בין באופן שהעדות היא בדיני נפשות ובין באופן שהעדות היא בדיני ממונות אמנם רבי יוסי סובר שדין זה נאמר רק בדיני ממונות משום שבדיני נפשות כתוב 'הצילו העדה' ומחפשים אחר זכות.

○ באופן שהעד הפסול אומר שבשעת הראיה לא התכוון להעיד - לא מצטרפים.

▪ באופן שהעד לא העיד בבית דין - אינם מצטרפים²¹.

◇ דין 'פלגינן דיבוריה':

• באופן שאדם מעיד שחבירו רבע אותו:

○ באופן שמעיד שחבירו רבע אותו לאונסו ויש עד נוסף על הרביעה - הרובע נהרג משום שנרבע באונס אינו נפסל לעדות.

○ באופן שמעיד שחבירו רבע אותו לרצונו ויש עד נוסף על הרביעה:

▪ לרב יוסף - הרובע אינו נהרג.

▪ לרבא - הרובע נהרג משום ש'פלגינן דיבוריה'²².

• באופן שאדם מעיד שפלוני רבע את שורו ויש עד נוסף על הרביעה - הרובע נהרג וכן השור נהרג²³.

✽ הערות ✽

יא תוס' מבארים שכמו שנחלקו רשב"ם ותוס' לענין עד שראה והתכוון להעיד ולא העיד בבית דין האם נחשב לעד, כך נחלקו רשב"ם ותוס' לענין 'עד נעשה דיין' בעד שראה והתכוון להעיד האם נפסל להיות דיין לרשב"ם נפסל משום נחשב לעד ולתוס' אינו נפסל משום שלא נחשב לעד.

יב תוס' מביאים שבדברי הגמ' בב"ב [קלד ב] נחלקו האמוראים בדעת רבא האם עושים 'פלגינן דיבוריה' ב'חד גופא' אמנם לכו"ע ב'תרי גופא' עושים 'פלגינן דיבוריה', ולפי"ז תוס' מבארים שכוונת הגמ' בסוגיין שהעד נאמן שפלוני רבע והעד אינו נאמן שרבע אותו ופלגינן זה נחשב 'תרי גופא', ואין כוונת הגמ' שהעד נאמן שפלוני רבע אותו ואינו נאמן שמעשה זה היה ברצון אלא אומרים שמעשה זה היה באונס, משום שפלגינן זה נחשב 'חד גופא'.

יג הגמ' מבארת שבאופן זה לא שייך לומר ש'פלגינן דיבוריה' והבעל של השור יהיה נאמן ביחס לרובע ולא יהיה נאמן ביחס לשור, משום ש'אין אדם קרוב אצל ממונו', ורש"י ותוס' מבארים ש'מיגו' שנאמן ביחס לחבירו נאמן גם ביחס לשור ולכן הורגים את השור.